

Shyshpanova, N. O., and Kopaihora, O. O. "Problemni tendentsii ta napriamy rehuliuвання strakhovoho rynku Ukrainy v umovakh transformatsiinykh zmin" [Problem Tendencies and Directions of Regulation of the Insurance Market of Ukraine in Conditions of Transformation Changes]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 10 (2021): 76-82.
DOI: 10.32702/2306-6814.2021.10.76

Shyshpanova, N. O., and Shkarliet, T. V. "Strakhovi kompanii u rozbudovi finansovoho rynku Ukrainy" [Insurance Companies in Development of Financial Market of Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 20 (2017): 908-911. <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/184.pdf>

Stoiko, O. Ya. "Rozvytok nebankivskoho finansovoho poserednytstva v Ukraini" [Development of Non-Banking Financial Intermediation in Ukraine]. *Visnyk ZhNAEU*, no. 1, part 2 (2017):

135-147. http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/8329/1/VZNAU_2017_1_2_135-147.pdf

Tkachenko, N. V. "Kontsepty suchasnykh uiahlen pro ekonomichnu pryrodu finansovoho poserednytstva" [Concepts of Modern Ideas about Economic Nature of Financial Mediation]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriiia «Economika»*, iss. 2 (2016): 103-108. <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2016/30/20.pdf>

Yakusheva, I. Ye. "Instytutsii poserednytstva na rynku finansovykh posluh v Ukraini" [Mediation Institutions on the Market of Financial Services in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu imeni Dmytra Motornoho. Seriiia «Economichni nauky»*, vol. 3, no. 38 (2018): 192-198.
DOI: 10.31388/2519-884X-2018-38-192-198

УДК 368.013

JEL: D81; G22; G32

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-434-442>

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОВНОЇ ВАРТОСТІ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВА ВІД ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ РИЗИКІВ

©2024 МУШНИКОВА С. А., БОЖАНОВА О. В., АБЕРНІХІН І. О.

УДК 368.013

JEL: D81; G22; G32

**Мушникова С. А., Божанова О. В., Аберніхін І. О. Методичний підхід до визначення повної вартості
страхового захисту підприємства від підприємницьких ризиків**

Метою статті є дослідження шляхів формування страхового захисту підприємств та розробка методичного підходу до визначення страхових витрат залежно від обраного шляху формування страхового захисту підприємства від підприємницьких ризиків. Акцентовано, що методики визначення згаданих страхових витрат будуть відрізнятися. Виділено основні шляхи формування страхового захисту (створення власних фондів захисту, звернення до страхової компанії, використання комплексного страхування). Зазначено, що організація власних фондів захисту (самострахування) – це процес, за якого підприємство створює внутрішні резерви для покриття потенційних збитків замість придбання страхового полісу у сторонньої страхової компанії. Запропоновано методичний підхід до визначення страхових витрат при самострахуванні та визначення оптимального страхового покриття (через формалізацію цільової функції та введення низки обмежень щодо вибору допустимого страхового покриття), розміру резервного фонду та розміру річного внеску на організацію власних фондів страхового захисту. Обґрунтовано, що визначення повної вартості страхового захисту підприємства включає визначення як прямих (страхові премії, сплачені за страхові поліси), так і непрямих (різні види витрат, які безпосередньо не пов'язані з виплатою страхових премій, але є необхідними для забезпечення ефективного функціонування системи страхування) витрат. Надано коротку характеристику можливих непрямих витрат при організації страхового захисту підприємства. Обґрунтовано, що підприємство, окрім самострахування та страхування з метою формування власної програми страхового захисту, може використовувати комплексне страхування, яке охоплює широкий спектр ризиків і забезпечує захист від різних небезпек. Запропоновано узагальнені етапи розробки та впровадження комбінованих моделей для формування програми страхового захисту підприємства та оптимізації витрат на нього.

Ключові слова: підприємницькі ризики, комбіновані моделі, повна вартість формування страхового захисту.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Формул.:** 10. **Бібл.:** 17.

Мушникова Світлана Анатоліївна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу, Інститут промислових і бізнес-технологій Українського державного університету науки і технологій (просп. Науки, 4, Дніпро, 49600, Україна)

E-mail: svetamush@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-522X>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212221544>

Божанова Олена Василівна – кандидат економічних наук, доцент, декан факультету економіки і менеджменту, Інститут промислових і бізнес-технологій Українського державного університету науки і технологій (просп. Науки, 4, Дніпро, 49600, Україна)

E-mail: bozhanovaelena68@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2927-7356>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221960266>

Аберніхін Ілля Олександрович – студент, Інститут промислових і бізнес-технологій Українського державного університету науки і технологій (просп. Науки, 4, Дніпро, 49600, Україна)
E-mail: illia.abernikhin@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-6226-7306>

UDC 368.013
JEL: D81; G22; G32

Mushnykova S. A., Bozhanova O. V., Abernikhin I. O. A Methodical Approach to Determining the Full Cost Insurance Protection of the Enterprise with Business Risks Coverage

The aim of the article is to study the ways of formation of insurance protection of enterprises and to develop a methodical approach to determining insurance costs depending on the chosen way of formation of insurance protection of enterprise against entrepreneurial risks. It is emphasized that the methods for determining the mentioned insurance costs will differ. The main ways of formation of insurance protection (creation of own protection funds, appeal to an insurance company, use of comprehensive insurance) are allocated. It is noted that the organization of the enterprise's own protection funds (self-insurance) is a process in which the enterprise creates internal reserves to cover potential losses instead of purchasing an insurance policy from a third-party insurance company. A methodical approach to determining the insurance costs for self-insurance and determining the optimal insurance coverage has been proposed (through the formalization of the target function and the introduction of a number of restrictions on the choice of allowable insurance coverage), the size of the reserve fund and the amount of the annual contribution to the organization of the own insurance protection funds. It is substantiated that the determination of the full cost of insurance protection of enterprise includes the determination of both direct costs (insurance premiums paid for insurance policies) and indirect costs (various types of costs that are not directly related to the payment of insurance premiums, but are necessary to ensure the effective functioning of the insurance system). A brief description of possible indirect costs in the organization of insurance protection of enterprise is provided. It is substantiated that the enterprise, in addition to self-insurance and insurance in order to form the enterprise's own program of insurance protection, can use comprehensive insurance, which covers a wide range of risks and provides protection against various dangers. The generalized stages of development and implementation of combined models for the formation of the program of insurance protection of enterprise and optimization of costs for it have been proposed.

Keywords: business risks, combined models, the full cost of insurance coverage.

Fig.: 3. **Tabl.:** 1. **Formulae:** 10. **Bibl.:** 17.

Mushnykova Svitlana A. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Financial Management, Accounting Analytics and Business Monitoring, Institute of Industrial and Business Technologies of the Ukrainian State University of Science and Technology (4 Nauky Ave., Dnipro, 49600, Ukraine)
E-mail: svetamush@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-522X>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212221544>

Bozhanova Olena V. – PhD (Economics), Associate Professor, Dean of the Faculty of Economics and Management, Institute of Industrial and Business Technologies of the Ukrainian State University of Science and Technology (4 Nauky Ave., Dnipro, 49600, Ukraine)
E-mail: bozhanovaolena68@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2927-7356>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221960266>

Abernikhin Illia O. – Student, Institute of Industrial and Business Technologies of the Ukrainian State University of Science and Technology (4 Nauky Ave., Dnipro, 49600, Ukraine)

E-mail: illia.abernikhin@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-6226-7306>

Страховий захист підприємств у сучасних умовах господарювання є важливою складовою управління ризиками. Це допомагає підприємствам знизити фінансові втрати, що можуть виникнути внаслідок різних обставин непереборної сили, що особливо актуально в умовах воєнного стану, оскільки ризики значно зростають, а умови діяльності стають більш непередбачуваними. За таких умов підприємства повинні адаптувати свої стратегії до нових викликів, бути гнучкими та адаптивними, щоб ефективно управляти ризиками та забезпечити стійкість у складних умовах воєнного стану.

Різні аспекти проблем організації страхового захисту підприємств від певних ризиків досліджувалися закордонними та вітчизняними науковцями. У працях закордонних науковців переважна більшість проблем страхового захисту стосується аграрних підприємств. Так, у роботі [1] акцентовано увагу на тому, що проблеми зі страховим захистом аграрних підприємств пов'язані з обмеженням доступу до використання аграрних страхових схем (AIS) дрібними фермерами. У дослідженні [2] обґрунтоване страхування відповідальності за забруднення навколишнього середовища (EPLI) як вид страхування, яке підприємства застосовують для компенсації збитків постраждалим у випадку інциденту забруднення навколишнього середовища. У роботах [3; 4] також питання організації страхового захисту стосуються агропідприємств. Не применшуючи значення вищенаведених досліджень, хотілося б відзначити, що в цих роботах відсутній комплексний підхід до організації страхового захисту від пріоритетних ризиків підприємств.

Низка праць вітчизняних дослідників також присвячена проблемам управління ризиками підприємств і організації їх страхового захисту. Так, у дослідженні Нечипорук Л. В. [5] розкрито тео-

рисування ризиків підприємств і організації їх страхового захисту. Так, у дослідженні Нечипорук Л. В. [5] розкрито тео-

ретичні аспекти страхового захисту бізнесу. Теоретичні засади страхового захисту підприємств, соціально-економічна сутність страхового захисту підприємницької діяльності, організація страхового захисту в аграрному підприємстві досліджено в роботах [6–8]. Автором Мелко В. Л. [9] розглянуто імплементацію міжнародного досвіду державного регулювання страхування ризиків будівельної діяльності, але не обґрунтовано напями управління цими ризиками та витрати, з якими стикається підприємство. Дослідниками Аберніхіною І. Г. [10], Скриньковським Р. і Тиркало Ю. [11] комплексно досліджено підприємницькі ризики, їх сутність, види, методи оцінки та шляхи зниження, а також у роботі [10] розроблено класифікацію підприємницького ризику залежно від втрат, які несе підприємство. У низці наукових публікацій авторів [12–17] обґрунтовано питання методичних підходів до визначення витрат на страховий захист і формування моделей зниження витрат при управлінні майновими ризиками підприємства.

Сучасний стан розвитку економіки та її впливу на діяльність підприємств, не тільки аграрних, вимагає формування більш комплексного підходу до управління підприємницькими ризиками (а не тільки майновими як складової підприємницького ризику) та визначення витрат, що виникають у процесі такого управління. Таким чином, незважаючи на значний науковий доробок вітчизняних і закордонних науковців щодо формування системи страхового захисту підприємств і пов'язаних з цим витрат, дана проблема потребує подальшого розвитку й удосконалення та є актуальною для сучасних підприємств різних галузей.

Метою статті є обґрунтування шляхів формування страхового захисту підприємств і розробка методичного підходу до визначення страхових витрат залежно від обраного шляху формування страхового захисту підприємства від підприємницьких ризиків.

Будь-яке підприємство зацікавлене в оптимізації суми для страхового захисту. Сучасні вітчизняні підприємства можуть обирати шляхи формування страхового захисту, а саме: звернутися до послуг страхової компанії; організувати власні страхові фонди; використовувати комплексне страхування (рис. 1).

Методичні підходи до визначення страхових витрат залежно від обраного шляху формування страхового захисту підприємства від підприємницьких ризиків будуть відрізнятися [17].

Самострахування (самозахист) – це процес, за якого підприємство створює внутрішні резерви для покриття потенційних збитків замість придбання страхового полісу в сторонньої страхової компанії. Визначення страхових витрат за самострахування включає оцінку ризиків, розрахунок резервного фонду та визначення розміру внесків для покриття можливих збитків. Розглянемо методичний підхід до визначення страхових витрат за самострахування (рис. 2).

1. Оцінка ризиків:

1) *Ідентифікація ризиків.* Перший крок полягає в ідентифікації всіх ризиків, які можуть призвести до фінансових втрат. Це можуть бути ризики, пов'язані з майном, відповідальністю, перебоями в бізнесі, здоров'ям працівників тощо.

2) *Оцінка ймовірності та впливу ризиків.* Для кожного ризику оцінюється ймовірність його виникнення та потенційний вплив на результати діяльності підприємства. Це можна зробити за допомогою історичних даних, статистичних методів та експертних оцінок.

3) *Визначення оптимального страхового покриття.* Це рівень страхового покриття, який максимізує користь або мінімізує загальні витрати підприємства. Оптимальне страхове покриття для підприємства можна визначити математично шляхом вирішення задачі оптимізації, яка включає такі елементи: цільова функція, що виражає ціль оптимізації (в контексті страхування це може бути мінімізація очікуваних втрат або максимізація ко-

Рис. 1. Шляхи формування страхового захисту підприємства

Джерело: авторська розробка.

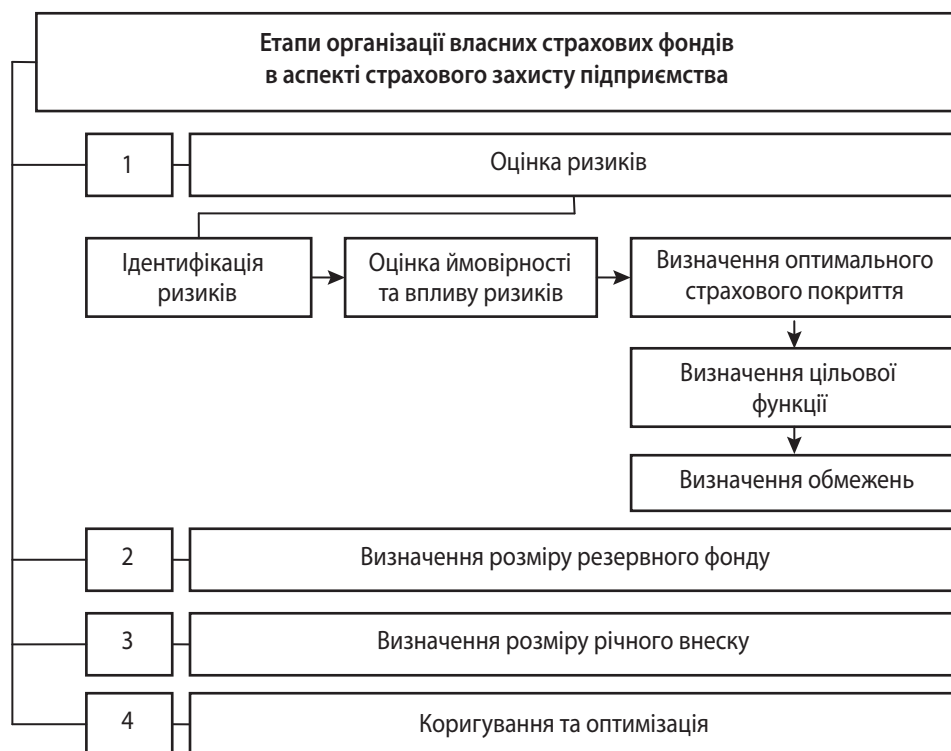

Рис. 2. Методичний підхід до визначення страхових витрат за організації власних страхових фондів для страхового захисту підприємства

Джерело: авторська розробка.

ристі підприємства); обмеження – умови, які обмежують допустимий вибір страхового покриття (наприклад, обмеження на бюджет підприємства для страхового захисту, або мінімальний рівень покриття для певних ризиків, або забезпечення необхідної імовірності компенсації сумарного збитку за підсумками періоду).

Для визначення оптимального страхового покриття можуть застосовуватися такі кроки:

- ✦ *формалізація цільової функції*: якщо мета – мінімізувати очікувані втрати, цільова функція може бути виражена як:

$$EL = f(P; L) \rightarrow \min,$$

$$EL = \sum_{i=1}^n P_i \cdot L_i,$$

де EL – очікуваний збиток;

P_i – імовірність настання збитку;

L_i – величина збитку.

- ✦ *обмеження щодо вибору допустимого страхового покриття*:

а) обмеження на бюджет підприємства на страховий захист:

$$\sum IC_i \leq EBIP,$$

де IC_i – сума страхового покриття для i -го ризику;

$EBIP$ – бюджет підприємства на страховий захист;

б) обмеження щодо мінімального рівня покриття для певних ризиків:

$$\forall \in \{1, 2, \dots, n\} : IC_i \geq \underline{IC}_i,$$

де \underline{IC}_i – мінімально допустимий рівень покриття для i -го ризику.

Це обмеження гарантує, що сума покриття для кожного ризику не буде меншою за встановлений мінімум;

в) обмеження щодо забезпечення необхідної ймовірності компенсації сумарного збитку:

$$\sum_{i=1}^n P_i \cdot (L_i - IC_i) \leq ALOL,$$

де $ALOL$ – прийнятний рівень сумарного збитку, який не повинен перевищуватися із заданою ймовірністю компенсації.

Ці обмеження забезпечують відповідність бюджету, мінімальні вимоги до покриття та контроль за загальними очікуваними збитками, що дозволяє підприємству ефективно управляти ризиками.

2. Визначення розміру резервного фонду.

Розмір резервного фонду (бюджет підприємства на страховий захист) залежить від сумарного ризику, який підприємство готове взяти на себе. Резервний фонд має бути достатнім для покриття

потенційних збитків. До резервного фонду необхідно додати додатковий резерв (SM) для покриття непередбачених витрат.

Розмір загального резервного фонду дорівнюватиме:

$$RF = \sum_{i=1}^n EL_i + SM.$$

3. Визначення розміру річного внеску.

Розмір внесків залежить від тривалості періоду, на який планується самострахування та очікуваних збитків. До річного внеску потрібно додати адміністративні та інші непрямі витрати, пов'язані із організацією самострахування й управлінням програмою страхового захисту підприємства:

$$IP_{si} = \frac{RF}{T} + ADEX + OIC,$$

де IP_{si} – розмір річного внеску на самострахування;

$ADEX$ – адміністративні витрати;

OIC – інші непрямі витрати.

4. Коригування та оптимізація.

Резервний фонд і розмір внесків мають переглядатися та коригуватися на основі реальних даних про збитки та зміни у ризиках.

Сутність страхування полягає в передачі ризику страховикові за визначену плату.

Визначення повної вартості страхового захисту підприємства включає визначення як прямих, так і непрямих витрат [12; 13], пов'язаних із забезпеченням ефективної системи страхування (рис. 3).

Прямі витрати включають страхові премії, сплачені за страхові поліси. Це основні витрати, які підприємство несе для отримання страхового покриття:

$$DC = \sum_{i=1}^n IP_i.$$

де IP – суми страхових премій сплачених за страхові поліси по відповідних ризиках (майнових, відповідальності, від перебоїв у виробництві, недоотримання прибутку та інші), що застраховані в страховій компанії;

n – кількість страхових полісів.

Непрямі витрати при формуванні механізму страхового захисту підприємства включають різні види витрат, які не пов'язані безпосередньо з виплатою страхових премій, але є необхідними для забезпечення ефективного функціонування системи страхування. Ці витрати можуть включати адміністративні, консультаційні, юридичні витрати та інші.

Адміністративні витрати – ці витрати, пов'язані з управлінням страховою програмою підприємства (витрати на оплату праці співпраців-

ників, які займаються управлінням страхуванням; витрати на придбання та підтримку обладнання та програмного забезпечення для обробки страхових даних та управління полісами).

Консультаційні витрати – ці витрати включають оплату послуг зовнішніх консультантів (витрати на послуги консультантів з аналізу ризиків та розробки стратегій страхування; витрати на послуги актуаріїв для оцінки страхових ризиків та розрахунку страхових премій; витрати на послуги фінансових консультантів та аудиторів для оцінки ефективності страхових програм).

Юридичні витрати – витрати на юридичну підтримку при формуванні та управлінні страховим захистом (витрати на послуги юристів при укладанні договорів страхування; витрати на судові процеси, пов'язані зі страхуванням (якщо виникають спори зі страховиками або третіми сторонами)).

Витрати на навчання та підготовку персоналу – витрати на підвищення кваліфікації та навчання працівників, відповідальних за управління страховою програмою (витрати на участь працівників у тренінгах, семінарах і конференціях з питань страхування та управління ризиками; витрати на придбання навчальних матеріалів, книг, доступ до онлайн-курсів та інші ресурси для підвищення кваліфікації).

Витрати на інформаційні системи та технології – витрати на впровадження та підтримку інформаційних систем для управління страховою програмою (витрати на створення та інтеграцію інформаційних систем для управління страховими полісами та обробки даних; витрати на технічну підтримку, оновлення програмного забезпечення та обслуговування ІТ-інфраструктури).

Для визначення повної вартості страхового захисту підприємства необхідно враховувати всі прямі та непрямі витрати, пов'язані із забезпеченням страхової програми. Це дозволяє отримати повне уявлення про фінансові зобов'язання підприємства щодо страхового захисту та прийняти обґрунтовані рішення для оптимізації витрат.

Повна вартість страхового захисту підприємства при передачі ризиків страховій компанії включає прямі та непрямі витрати:

$$IPE = DC + OIC = \sum_{i=1}^n IP_i + \sum_{j=1}^m OIC_j,$$

де OIC_j – інші непрямі витрати на кожну категорію витрат;

m – кількість категорій витрат.

Як зазначено на рис. 1, підприємство, окрім самострахування та страхування з метою форму-

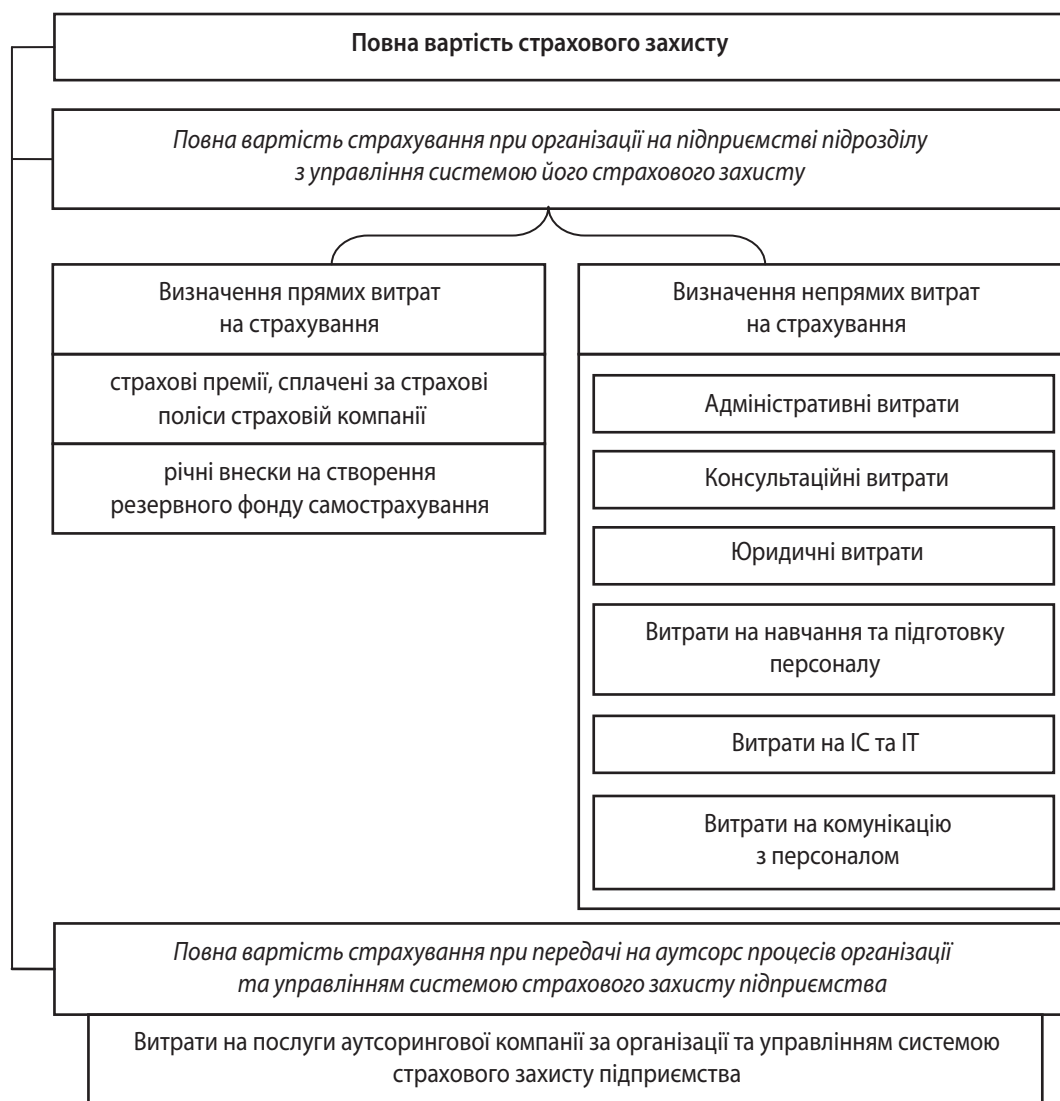

Рис. 3. Складові повної вартості страхового захисту

Джерело: авторська розробка.

вання власної програми страхового захисту, може використовувати комплексне страхування, що охоплює широкий спектр ризиків і забезпечує захист від різних небезпек. Воно може включати в себе страхування майна, відповідальності, здоров'я, життя та інших аспектів. Таке страхування часто використовується для того, щоб покрити всі максимально можливі ризики, пов'язані з певними активами або діяльністю. Для використання комплексного страхування потрібно розробляти комбіновані моделі страхування [14–16].

Розглянемо узагальнені етапи розробки та впровадження комбінованих моделей для формування програми страхового захисту підприємства та оптимізації витрат на нього:

1. *Аналіз ризиків та потреб.* Для розробки комбінованих моделей страхування необхідно

провести детальний аналіз ризиків, з якими стикається підприємство. Це включає ідентифікацію, оцінку ймовірності та потенційних наслідків ризиків. На основі цього аналізу визначаються найбільш критичні ризики, що потребують страхового покриття.

2. *Вибір видів страхування.* Комбіновані моделі можуть включати такі види страхування:

- ✦ майнове страхування;
- ✦ страхування відповідальності;
- ✦ страхування від перебоїв у бізнесі;
- ✦ страхування здоров'я працівників;
- ✦ страхування від кіберризиків та інші.

3. *Розробка комбінованого поліса.* Об'єднання різних видів страхування в один поліс може забезпечити знижки на страхові премії та спростити управління страховим захистом. Наприклад, комбінований поліс може включати майнове страху-

вання, страхування відповідальності та страхування від перебоїв у бізнесі.

4. *Математичне моделювання комбінованих моделей страхування.* Для розробки оптимальної комбінованої моделі можна використовувати математичні методи, такі як лінійне програмування, теорія ймовірностей та статистика.

Як приклад комбінованої моделі страхового захисту розглянемо математичну модель для трьох типів ризиків. Припустимо, що підприємство хоче застрахуватися від трьох типів ризиків: майнових (PR), відповідальності (LR) і перебоїв у бізнесі (BIR). Загальні витрати на страхування в цьому випадку будуть складатись з вартості трьох окремих полісів:

$$TIC_{ind} = C_{PR} + C_{LR} + C_{BIR},$$

де TIC_{ind} – загальні витрати на страхування, якщо обираються окремі поліси.

Головна мета – мінімізувати загальні витрати на страхування при забезпеченні покриття всіх трьох ризиків. Вибір оптимальної комбінації можна здійснити за допомогою лінійного програмування.

$$TIC \rightarrow \min,$$

де TIC – загальні витрати на страхування, що обираються з можливих комбінацій;

C_{PR+LR} – вартість комбінованого поліса для майнового страхування та страхування відповідальності;

C_{LR+BIR} – вартість комбінованого поліса для страхування відповідальності та перебоїв у бізнесі;

C_{BIR+PR} – вартість комбінованого поліса для страхування перебоїв у бізнесі та майнового страхування;

$C_{PR+LR+BIR}$ – вартість комбінованого поліса, що включає всі три види страхування.

У табл. 1 надані умови вибору однієї з чотирьох комбінованих моделей. Усі комбіновані моделі повинні виконувати умову, що вартість комбінованого поліса за всіма моделями повинна бути меншою або дорівнювати загальним витратам на страхування, що обираються з можливих комбінацій.

Таблиця 1

Умови формування комбінованих моделей

KM_1	C_{PR+LR}	C_{BIR}	$\leq TIC$
KM_2	C_{LR+BIR}	C_{PR}	$\leq TIC$
KM_3	C_{BIR+PR}	C_{LR}	$\leq TIC$
KM_4	$C_{PR+LR+BIR}$	–	$\leq TIC$
З чотирьох моделей обирається та, вартість якої є меншою або дорівнює TIC і є найменшою порівняно з іншими			

Джерело: авторська розробка.

5. Упровадження комбінованих моделей страхування.

Після визначення оптимальної комбінації страхових полісів слід укласти договори зі страховими компаніями, враховуючи отримані знижки та умови комбінованих полісів. Важливо також забезпечити регулярний моніторинг і перегляд умов страхування для адаптації до змін у бізнес-середовищі та ризиків.

6. Моніторинг та адаптація.

Постійний моніторинг ефективності комбінованих моделей страхування дозволяє вчасно виявляти необхідність змін у страховому захисті та адаптувати поліси відповідно до нових ризиків або змін у бізнесі.

ВИСНОВКИ

Проведене в статті дослідження обґрунтовано підтвердило, що підприємство несе прямі та непрямі витрати, незважаючи на шлях, який воно обрало для формування програми власного страхового захисту від підприємницьких ризиків. Оптимізувати та мінімізувати ці витрати можна шляхом застосування комплексного страхування, яке зводиться до розробки комбінованих моделей страхового захисту підприємства. Комбіновані моделі страхового захисту поєднують різні підходи до оцінки й управління ризиками та можуть забезпечити підприємствам більш ефективний і всебічний захист від потенційних загроз. Вони дозволяють підприємствам враховувати різні аспекти ризиків одночасно (наприклад, фінансові, технічні, юридичні). Застосування кількох методів оцінки ризиків допомагає виявити потенційні загрози, які можуть бути пропущені при використанні лише одного підходу. Комбіновані моделі дозволяють підприємствам адаптувати свої страхові програми до змінюваних умов і ризиків. Це підвищує гнучкість і ефективність страхового захисту. Моделі можуть враховувати як короткострокові, так і довгострокові ризики, що дозволяє підприємствам краще підготуватися до майбутніх загроз.

Інтеграція різних страхових продуктів та стратегій може привести до зниження витрат на страхування завдяки більш ефективному управлінню ризиками та запобіганню збиткам.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є розробка математичної моделі, яка дозволить підприємству оцінювати й оптимізувати витрати на страховий захист шляхом оптимального підбору вартостей страхових полісів, формування фонду самострахування та розробці на цій основі комбінованих моделей, що відповідають специфічним ризикам, з якими стикається саме це підприємство. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Okpukpara B. C., Adebayo O., Ukwuaba I. C. Smallholder Farmers' Access to Agricultural Insurance Schemes: An Analysis of the Inhibitors in Kogi State, Nigeria. *Turkish Journal of Agriculture – Food Science and Technology*. 2021. Vol. 9. Iss. 12. P. 2159–2165. DOI: <https://doi.org/10.24925/turjaf.v9i12.2159-2165.4381>
2. Wu W., Zhang P., Zhu D. et al. Environmental Pollution Liability Insurance of Health Risk and Corporate Environmental Performance: Evidence From China. *Frontiers in Public Health*. 2022. Vol. 10. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.897386>
3. Seifert-Dähnn I. Insurance engagement in flood risk reduction – examples from household and business insurance in developed countries. *Natural Hazards and Earth System Sciences*. 2018 Vol. 18. Iss. 9. P. 2409–2429. DOI: <https://doi.org/10.5194/nhess-18-2409-2018>
4. Sirajuddin S. N., Hastang H., Abdullah A., Lestari V. S. Farmer Satisfaction Level with Cattle Business Insurance: A Case in South Sulawesi Province, Indonesia. *International Journal of Agriculture System*. 2022. Vol. 10. Iss. 2. P. 84–92. DOI: <http://dx.doi.org/10.20956/ijas.v10i2.4101>
5. Нечипорук Л. В. Теоретичні аспекти страхового захисту бізнесу. *Economic Development: Global Trends and National Peculiarities* : collective monograph. Poland : Publishing House "Baltija Publishing", 2020. P. 530–546. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-61-7-36>
6. Аберніхіна І. Теоретичні засади страхового захисту підприємства. *Економічний вісник НГУ*. 2006. № 1. С. 32–35. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2006/1/EV20061_032-035.pdf
7. Лобова О. М. Соціально-економічна сутність страхового захисту підприємницької діяльності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2010. № 120. С. 35–38. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/01/120_10.pdf
8. Малік М., Гудзь Г. Організація страхового захисту у аграрному підприємстві – зарубіжний досвід. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2015. № 8. С. 19–25. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/173-8/3>
9. Мелко В. І. Імплементация міжнародного досвіду державного регулювання страхування ризиків будівельної діяльності в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2017. Т. 4. № 11–12. С. 40–49. DOI: <https://doi.org/10.15421/15201660>
10. Аберніхіна І. Підприємницький ризик: сутність та класифікація в залежності від втрат, які несе підприємець. *Облік і фінанси*. 2023. № 2. С. 122–130. DOI: [https://dpi.org/10.33146/2307-9878-2023-2\(100\)-122-130](https://dpi.org/10.33146/2307-9878-2023-2(100)-122-130)
11. Скриньковський Р., Тиркало Ю. Підприємницькі ризики: сутність, види, методи оцінки та шляхи їх зниження. *Traektorija Nauki = Path of Science. Section "Economics"*. 2021. Vol. 7. No. 12. P. 2015–2023. DOI: <https://doi.org/10.22178/pos.77-11>
12. Аберніхіна І., Савчук Л. Система управління майновими ризиками підприємства як складова його економічної безпеки : монографія. Дніпропетровськ : Пороги, 2009. 153 с.
13. Савчук Л. М., Аберніхіна І. Обґрунтування методики визначення непрямих витрат при формуванні механізму страхового захисту підприємства від майнових ризиків. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2006. № 3. С. 129–138.
14. Аберніхіна І. Г. Застосування моделі змішаного фінансування при управлінні майновими ризиками підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2007. Т. 4. № 233. С. 1076–1084.
15. Аберніхіна І. Г. Підходи до встановлення ефективних способів організації відшкодування майнових ризиків підприємства. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2006. № 4. С. 122–127.
16. Савчук Л., Аберніхіна І. Підходи до визначення основних принципів і параметрів формування моделей зниження витрат, пов'язаних з майновими ризиками підприємства. *Проблеми економіки транспорту*. 2011. № 1. С. 106–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpdnuzt_pet_2011_1_22
17. Аберніхіна І. Г. Методичне забезпечення системи страхового захисту від підприємницьких ризиків. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2006. № 2. С. 128–133.

REFERENCES

- Abernikhina, I. "Pidprijemnytskyi ryzyk: sutnist ta klasyfikatsiia v zalezhnosti vid vtrat, yaki nese pidprijemets" [Entrepreneurial Risk: Existence and Classification Depending on the Losses Borne by the Entrepreneur]. *Oblik i finansy*, no. 2 (2023): 122-130. DOI: [https://dpi.org/10.33146/2307-9878-2023-2\(100\)-122-130](https://dpi.org/10.33146/2307-9878-2023-2(100)-122-130)
- Abernikhina, I. "Teoretychni zasady strakhovoho zakhystu pidprijemstva" [Theoretical Principles of Insurance Protection of the Enterprise]. *Ekonomicnyi visnyk NHU*, no. 1 (2006): 32-35. https://ev.nmu.org.ua/docs/2006/1/EV20061_032-035.pdf
- Abernikhina, I. H. "Metodychne zabezpechennia systemy strakhovoho zakhystu vid pidprijemnytskykh ryzykiv" [Methodical Provision of the System of Insurance Protection Against Business Risks]. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva*, no. 2 (2006): 128-133.
- Abernikhina, I. H. "Pidkhody do vstanovlennia efektyvnykh sposobiv orhanizatsii vidshkoduvannia mainovykh ryzykiv pidprijemstva" [Approaches to Establishing Effective Ways of Organizing Compensation for Property Risks of the Enterprise]. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva*, no. 4 (2006): 122-127.

- Abernikhina, I. H. "Zastosuvannia modeli zmishanoho finansuvannia pry upravlinni mainovymy ryzykamy pidpriemstva" [Application of the Mixed Financing Model in the Management of Property Risks of the Enterprise]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 4, no. 233 (2007): 1076-1084.
- Abernikhina, I., and Savchuk, L. *Systema upravlinnia mainovymy ryzykamy pidpriemstva yak skladova yoho ekonomichnoi bezpeky* [The Property Risk Management System of the Enterprise as a Component of Its Economic Security]. Dnipropetrovsk: Porohy, 2009.
- Lobova, O. M. "Sotsialno-ekonomichna sutnist strakhovoho zakhystu pidpriemnytskoi diialnosti" [Socio-economic Essence of Insurance Protection of Entrepreneurial Activity]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriiia «Ekonomika»*, no. 120 (2010): 35-38. http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/01/120_10.pdf
- Malik, M., and Hudz, H. "Orhanizatsiia strakhovoho zakhystu u ahrarnomu pidpriemnytsvi – zarubizhnyi dosvid" [Organization of Insurance Defence in Agrarian Enterprise – Foreign Experience]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriiia «Ekonomika»*, no. 8 (2015): 19-25. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/173-8/3>
- Melko, V. I. "Implementatsiia mizhnarodnoho dosvidu derzhavnogo rehuliuвання strakhuvannia ryzykiv budivelnoi diialnosti v Ukraini" [The Implementation of the International Experience of Regulation of Construction Risk Insurance in Ukraine]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, vol. 4, no. 11-12 (2017): 40-49. DOI: <https://doi.org/10.15421/15201660>
- Nechyporuk, L. V. "Teoretychni aspekty strakhovoho zakhystu biznesu" [Theoretical Aspects of the Insurance Coverage of Business]. In *Economic Development: Global Trends and National Peculiarities*, 530-546. Poland: Publishing House "Baltija Publishing", 2020. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-61-7-36>
- Okpukpara, B. C., Adebayo, O., and Ukwuaba, I. C. "Smallholder Farmers' Access to Agricultural Insurance Schemes: An Analysis of the Inhibitors in Kogi State, Nigeria". *Turkish Journal of Agriculture – Food Science and Technology*, vol. 9, no. 12 (2021): 2159-2165. DOI: <https://doi.org/10.24925/turjaf.v9i12.2159-2165.4381>
- Savchuk, L. M., and Abernikhina, I. "Obgruntuvannia metodyky vyznachennia nepriamykh vytrat pry formuvanni mekhanizmu strakhovoho zakhystu pidpriemstva vid mainovykh ryzykiv" [Justification of the Method of Determining Indirect Costs in the Formation of the Mechanism of Insurance Protection of the Enterprise Against Property Risks]. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva*, no. 3 (2006): 129-138.
- Savchuk, L., and Abernikhina, I. "Pidkhody do vyznachennia osnovnykh pryntsyviv i parametriv formuvannia modelei znyzhennia vytrat, poviazanykh z mainovymy ryzykamy pidpriemstva" [Approaches to Determining the Main Principles and Parameters of the Formation of Cost Reduction Models Associated with Property Risks of the Enterprise]. *Problemy ekonomiky transportu*, no. 1 (2011): 106-113. http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpd-nuzt_pet_2011_1_22
- Seifert-Dahnn, I. "Insurance engagement in flood risk reduction – examples from household and business insurance in developed countries". *Natural Hazards and Earth System Sciences*, vol. 18, no. 9 (2018): 2409-2429. DOI: <https://doi.org/10.5194/nhess-18-2409-2018>
- Sirajuddin, S. N. et al. "Farmer Satisfaction Level with Cattle Business Insurance: A Case in South Sulawesi Province, Indonesia". *International Journal of Agriculture System*, vol. 10, no. 2 (2022): 84-92. DOI: <http://dx.doi.org/10.20956/ijas.v10i2.4101>
- Skrynkovskyi, R., and Tyrkalo, Yu. "Pidpriemnytski ryzyky: sutnist, vydy, metody otsinky ta shliakhy yikh znyzhennia" [Entrepreneurial Risks: Nature, Types, Assessment Methods and Ways to Reduce Them]. *Traektorija Nauki = Path of Science. Section "Economics"*, vol. 7, no. 12 (2021): 2015-2023. DOI: <https://doi.org/10.22178/pos.77-11>
- Wu, W. et al. "Environmental Pollution Liability Insurance of Health Risk and Corporate Environmental Performance: Evidence from China". *Frontiers in Public Health*, vol. 10 (2022). DOI: <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.897386>